

1. ชื่อโครงการ ศักยภาพการเป็นแมลงศัตรูข้าวที่สำคัญและการระบาดของด้วงดำ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. หัวหน้าโครงการ วันทนา ศรีรัตนศักดิ์¹
 คณะผู้ดำเนินงาน เรวัตติ ภัทรสุทธิ¹ สวัสดิ์ สมสะอาด²
 สุชาติ คำอ่อน³ รณชัย ช่างศรี⁴ สุทธิสันต์ พิมพะสาลี⁵
3. ระยะเวลาโครงการ เมษายน 2548-มกราคม 2550
4. งบประมาณ 360,000 บาท
5. บทคัดย่อ

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบข้อมูลเชิงพื้นที่ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการระบาดของด้วงดำ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อลดความเสียหายของผลผลิตข้าว ในพื้นที่ที่มีการระบาดในปี 2546-47 ในจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และร้อยเอ็ด จากการสัมภาษณ์เกษตรกร การขุดสำรวจในนา และการติดตั้งกับดักแสงไฟ พบว่า มีด้วงดำ 2 ชนิดที่ทำลายข้าว คือ ด้วงดำ *Heteronychus lioderes* Redtenbache และ ด้วงดำ *Alissonotum cribratellum* Fairmaire ด้วงดำ *H. lioderes* ทำลายข้าวโดยการกัดกินส่วนอ่อนที่เป็นสีเขียวที่อยู่ใต้ดินเหนือราก ทำให้ต้นข้าวมีอาการเหลือง เหี่ยว และแห้งตาย โดยทั่วไปต้นข้าวที่ถูกด้วงดำทำลายจะอยู่ในระยะต้นอ่อนอายุตั้งแต่ 15-45 วัน และส่วนใหญ่พบในแปลงนาหว่านข้าวแห้งที่อยู่ในสภาพที่ขาดน้ำเนื่องจากฝนทิ้งช่วง ถ้าความชื้นในดินต่ำและฝนทิ้งชว่งนาน การระบาดจะรุนแรง จากการสำรวจและการสัมภาษณ์เกษตรกรในปี 2548 พบว่า มีการระบาดในพื้นที่ที่เคยระบาดในปี 2546-47 เป็นบางแห่งพื้นที่ที่ไม่เคยมีการระบาดใหม่น้อยมาก ด้วงดำที่พบส่วนมากเป็นด้วงดำ *H. lioderes* การขุดสำรวจในนาข้าวพบทั้งตัวหนอน ดักแด้ และตัวเต็มวัย จำนวนไม่มากนัก และแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ที่ขุดสำรวจ จากกับดักแสงไฟพบด้วงดำทั้ง 2 ชนิด และพบจำนวนมากในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน และพฤศจิกายน-ธันวาคม การทดสอบประสิทธิภาพของสารฆ่าแมลงเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเมื่อมีการระบาดรุนแรง พบว่า สาร Beta-cyfluthrin (โพลีเทค 2.5%อีซี) Lamda-cyhalothrin (คาราเต้ 2.5%อีซี) มีประสิทธิภาพสูงในการป้องกันกำจัด

ศักยภาพการเป็นแมลงศัตรูข้าวที่สำคัญและการระบาดของด้วงดำ

¹ สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว

² ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตบุรีรัมย์ กรมวิชาการเกษตร

³ ศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตร้อยเอ็ด กรมวิชาการเกษตร

⁴ ศูนย์วิจัยข้าวสุรินทร์ สำนักวิจัยและพัฒนาข้าว กรมการข้าว

⁵ สถาบันวิจัยหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ สำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์